

ÉLŐ ÉS ÉLETTELEN TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON – BEMUTATKOZIK AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Veress Balázs – Gruber Péter

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, 3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.

veress.anpi@gmail.com, gruber.anpi@gmail.com

Aggteleki Nemzeti Park 1985. január 01.-én alakult meg Magyarország páratlan természeti és kultúrtörténeti értékekben gazdag részén, a hajdani Gömör-Tornai-karszt területén. Hazánk nemzeti parkjai közül ez volt az első, melyet a földtani természeti értékek, a felszíni formák és a barlangok megóvása érdekében hoztak létre. A természeti környezet védetté nyilvánításának természetesen voltak előzményei, a Baradla-barlangot 1926-ban Nemzeti Örökséggé-, 1940-ben védetté nyilvánították. A Baradla-, Béke-, Szabadság-, és Vass Imre barlangok felszíne az 1950 – 58 közötti időszakban kapott természetvédelmi terület státuszt. 1978-ban – a Bükk Nemzeti Park szervezetén belül – jött létre az Aggteleki Tájvédelmi Körzet, amelyet 1979-től az UNESCO MAB (Ember és Bioszféra) programjában bioszféra rezervátummá nyilvánította, s két magterületet jelölt ki (Haragistya, Nagyoldal) Jósvafő térségében. A park jelenlegi illetékességi területe a Sajó, a Hernád és az országhatár által közrezárt mintegy 20 000 hektáros terület.

2007-ben módosult az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területe, a Zempléni Tájegység - benne a Zempléni Tájvédelmi Körzet, a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet, és több kisebb természetvédelmi terület is az ANPI működési területéhez került.

Az Aggteleki- a Szlovák-karszt barlangvilágát a két ország közös felterjesztése alapján az UNESCO Világörökség Bizottsága 2005. december 06-án, Berlinben tartott ülésén a Természeti Világörökség részévé nyilvánította. A Világörökség Lista az UNESCO által működtetett olyan speciális program, amelynek célja az emberiség kulturális és természeti örökségének, kiemelkedő egyetemes értékének védelme, nyilvántartásba vétele.

Az Aggteleki- és Szlovák-karszt barlangjai címen, Magyarország és Szlovákia közösen összeállított és a Világörökség Bizottság elé terjesztett pályázati anyagának legfőbb szakmai érvei e felszín alatti világ rendkívüli genetikai és alaktani változatossága, sűrűsége, a képződmények sokrétűsége, valamint a barlangrendszer egyedülálló élővilága és régészeti emlékei voltak. Ilyen komplexitásban barlangok a mérsékelt égöv zónájában sehol a világon nem fordulnak elő. Jelenleg a szlovákiai oldalon 1140, a magyarországi részen pedig 280 barlang ismert.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság különlegessége, hogy egy másik világörökség is található területén, az Világörökségi Bizottság a Tokaj-hegylajai történelmi borvidék kultúrtáját 2002-ben, „Tokaji borvidék történeti kultúrtáj” néven vette fel az UNESCO Világörökségi Listára. Az elnevezése a Bizottság 27COM 8C.2 döntése alapján 2003 óta: Tokaj-hegylajai történelmi borvidék kultúrtáj. A világörökségi terület Magyarország északkeleti részén, a Zempléni-hegység lábánál, a Bodrog folyó mentén, illetve a Bodrog és a Tisza összefolyásánál található. A világörökségi helyszín és védőövezete 27 település közigazgatási területét fedi le összesen 88.124 hektár kiterjedéssel. A Tokaji borvidék a világon egyedülálló, több mint ezer éves szőlészeti-borászati hagyományt testesít meg, amely a mai napig lényegét tekintve változatlan formájában maradt fenn.

A Bodrogzug 3781 hektáros területe 1989 márciusától Ramsari terület, ahol nedves rétek, mocsarak, puhafás ligeterdők, nyíltvízes és vízínövénytől benőtt területek váltják egymást.

Számos védett és fokozottan védett faj élőhelye, vándorlási időszakban mintegy 20 000 madár fordul meg itt. A Baradla-barlang, mint felszín alatti különleges vizes élőhely, illetve vízgyűjtő területe 2001. augusztus 14-én került fel a listára. A barlangrendszer egyike, a 16 határon átnyúló Ramsari vizes élőhelynek.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság területén számos egykori mélyművelésű és felhagyott felszíni bánya található, melyek szerepe kiemelkedő. Egyrészt világhírű barlangokat – Rákóczi-barlang, Földvári Aladár barlang - tártak fel, például az Esztramos hegy belsejében, másrészt zavartalan telelő és nászhelyül szolgálnak számos denevérkolóniának, például világviszonylatban is egyedülálló a mádi Bomboly-bánya hosszúszárnýú denevér állománya. Ezen felül számos helyen értékes információt őriznek meg és tárnak fel a geológus szakemberek számára, geológiai alapszelvényekben vagy földtani képződményekben.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság különleges kistájakat fed le, melyen rendkívül változatos élővilág alakult ki. A területen egyaránt érvényesül a déli mediterrán jelleg és az északi kárpáti hatás, ezek kettőssége különleges és fajgazdag élőhelyeket hozott létre, mely számos endemikus faj otthona.

Az Aggteleki Nemzeti Park és a Zempléni Tájvédelmi Körzet területe a magyarországi nagyragadozó előfordulásának, visszatelepülésének első számú helyszíne. A Kárpátok közelsége, az ide vezető ökológiai folyosók megléte szabad utat biztosított az ország területéről korábban kipusztult fajok megjelenésének, tartós visszatelepülésének.